

Rapport från antikvarisk kontroll av byggnadsvårdsprojekt

Renovering av stenbrygga på

Torgestad 1:5

Lyse socken, Lysekil kommun

BOHUSLÄNS MUSEUM

Rapport 1999:47

Lars Rydbom

Katarina Andersson

Rapport Bohusläns museum 1999:47
**Titel: Renovering av stenbrygga,
fastigheten Torgestad 1:5, Lyse socken, Lysekils kommun
rapport från antikvarisk kontroll av byggnadsvårdsobjekt**
Författare: Lars Rydbom
Katarina Andersson
ISSN 1650-3368

Innehållsförteckning

1. BASFAKTA	1
OBJEKT	1
BESKRIVNING.....	1
BYGGNADSHISTORIA.....	1
KULTURHISTORISK STATUS	1
2. PROJEKTFAKTA	1
BESTÄLLARE.....	1
BIDRAG FRÅN LÄNSSTYRELSEN	2
TID.....	2
PROBLEMBILD.....	2
AKTUELLA ÅTGÄRDER	2
ARBETSBEKRIVNING	2
MÅLSÄTTNING MED PROJEKTET	2
ANTIKVARISK MÅLSÄTTNING	2
3. UTFALL	3
UTFÖRDA ARBETEN.....	3
SÄRSKILDA PROBLEM UNDER ARBETETS GÅNG	3
AVVIKELSER FRÅN ARBETSBEKRIVNING.....	3
UPPFÖLJNING AV ANTIKVARISK MÅLSÄTTNING	3
BYGGNADSHISTORISKA IAKTTAGELSER GJORDA UNDER ARBETET.....	3
GODKÄNNANDE	3
4. MEDVERKANDE I PROJEKTET	4
ENTREPRENÖRER	4
BYGGMÖTEN.....	4
ANTIQUARISK KONTROLL.....	4
5. BILAGOR	4

1. BASFAKTA

Objekt

Stenbrygga, fastigheten Torgestad 1:5, Lyse socken och Lysekils kommun.

Beskrivning

Stenbryggan är belägen i Torgestad utmed en bukt i Gullmarsfjordens norra sida. Ovanför strandområdet ligger ett antal gårdar men även ett antal fritidshus från 1910-talet. Från landsvägen mellan Lyse och Torgestad går en idag mycket igenväxt forväg i kanten mellan skog och åker ner till bryggan.

Bryggan före renoveringen

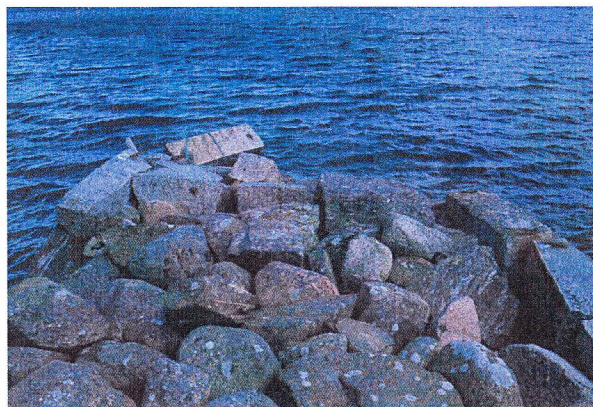
Bryggan är uppförd direkt på hällen och ansluter mot en berghäll/udde. Konstruktionen består av en skoning av huggen granit som hålls samman av järnkramlor. Innanför denna skoning ligger stenfyllning motsvarande kross och fältsten med en diameter av 20-40 cm. Ovanpå denna fyllning bör ha funnits någon slät yta, antingen av huggen sten, grus, jord eller i form att ett trädäck. På den inre delen av bryggan finns ett sten och jordtäck, troligtvis har detta funnits även på bryggans yttre del men spolats bort. För att kunna beträda bryggan har plankor lagts ut.

Byggnadshistoria

Bryggan tillkom sannolikt under slutet av 1800-talet men platsen kan ha betydligt längre tradition som lastageplats och färjeläge. Det föreligger i dagsläget ingen tillgänglig kunskap om när bryggan senast reparerades.

Kulturhistorisk status

Bryggan ligger inom en miljö som redovisats i Lysekils kommuns kulturmiljöprogram. Bryggan i sig är inte nämnd i programmet.

Brygghuvudet före renoveringen

2. PROJEKTFAKTA

Beställare

Åke Wistrand, Örebro m fl., delägare i bryggan.

Bidrag från Länsstyrelsen

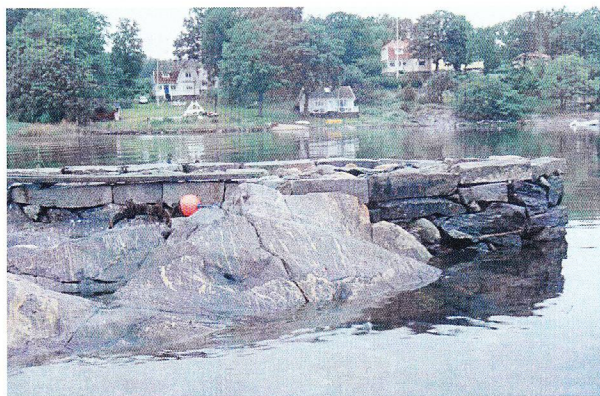
Bidrag beviljades 98-03-26 med högst 25.000 kronor vilket skall motsvara 50% av de kulturhistoriskt motiverade överkostnaderna. Därutöver avsätts 4500 kronor exklusive moms för antikvarisk kontroll. Dnr 222-2377-98

Tid

Arbetena genomfördes under ca två veckor i början av juni månad 1998.

Problembild

Brygghuvudet hade rasat ut. Orsaken till detta kan delvis ha berott på att järnkramlorna som höll ihop stenblocken rostade av. I och med att skoningen av huggen granit släppt och tillsammans med fyllnadsstenen även rasat ut i vattnet och försvårar återuppbyggande av yttermuren.

Bryggan från väster efter renoweringen

Aktuella åtgärder

Återuppbyggnad av den yttre muren och låsning av stenarna med järnkramlor på det sätt som stenhuggarna traditionellt använt.

Arbetsbeskrivning

Till grund för bidragsbeslut låg arbetsbeskrivning upprättad av Allfix HB, Grundsund.

Målsättning med projektet

Målet med arbetena har varit att bevara bryggan såsom ett exempel på en äldre stenbrygga. Alternativet vore att ägaren tog bort densamma då den var en uppenbar fara för tredje man invid en badplats.

Bryggan efter renoweringen.

Antikvarisk målsättning

- Att restaurera och bevara stenbryggan
- Att utföra upprustningen baserad på den ursprungliga metoden att bygga stenbryggor.
- Att karaktären på bryggan skall överensstämma med det förmodade utseendet vid dess tillkomst.

3. UTFALL

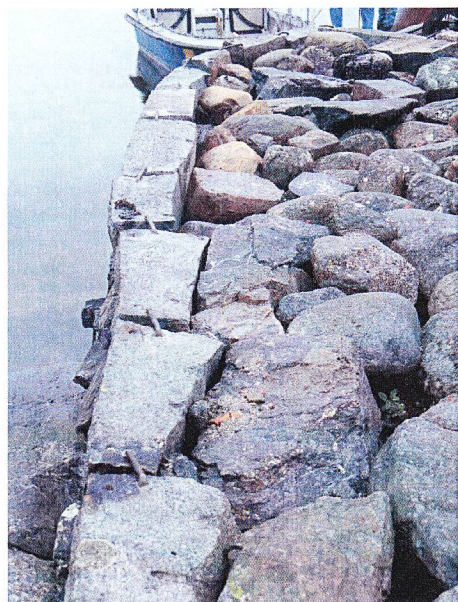
Utförda arbeten

Innanför skoningens sattes tillbaka påfördes fyllnadssten till jämn nivå. Med hjälp av kran på en ponton har fyllningsstenen lyfts samman i en hög varefter yttersidorna staplats upp och fästs med nya järnkramlor. Stenblocken har passats in så långt möjligt och fixerats. Ytterstenarna har även fixerats i botten med hjälp av järndubb. Fyllningsstenen har därefter lagts tillbaka så jämnt som möjligt innanför ytterskalet.

Genom det utförda arbetet som överensstämmer med vad som var överenskommet i såväl offert som beslut är bryggan åter möjlig att nyttja och att anse som en säker konstruktion. Ägaren kommer på egen bekostnad att fylla på med sten av mindre fraktion för att skapa en slät yta ovanpå kullerstenen.

Särskilda problem under arbetets gång

Några av stenblocken har varit svårt att passa in och möjligen har yttermuren på den ursprungliga bryggan jämnare i "konturen" genom att de yrkesmän som byggde bryggan sannolikt även var verksamma som stenhuggare.

Bryggans något ojämnare "kontur"

Avvikelse från arbetsbeskrivning

Inga avvikelser har gjorts. Fyllningen av mindre sten innanför yttermuren görs av ägaren och skulle göras efter besiktningen. Om så skett är inte senare undersökt.

Uppföljning av antikvarisk målsättning

Den antikvariska målsättningen har i stort följts.

Byggnadshistoriska iakttagelser gjorda under arbetet

Inga nya iakttagelser kring konstruktionen gjordes under arbetet eller vid slutbesiktningen.

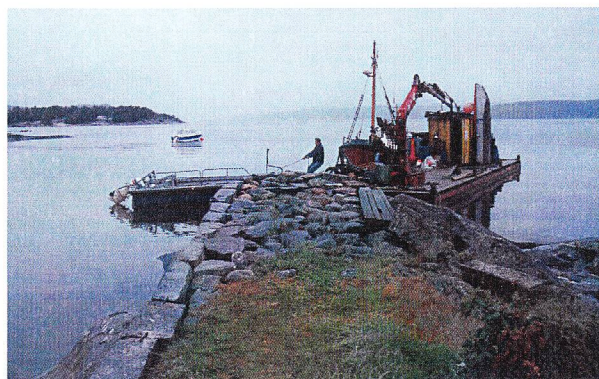
Godkännande

Arbetena har godkänts vid antikvarisk slutbesiktning 98-06-18.

4. MEDVERKANDE I PROJEKTET

Entreprenörer

Allfix Sjö o. Landarbeten HB
Lönndal 306
450 33 Grundsund
Tel 0523-218 85

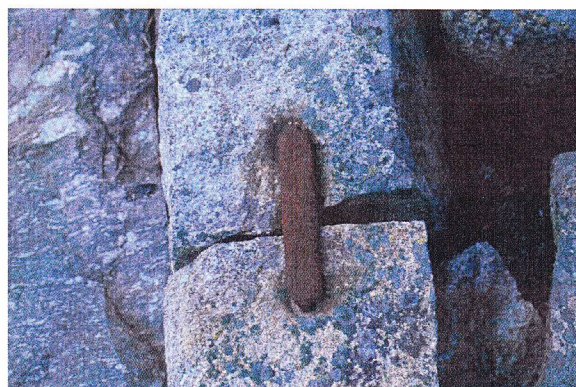
Bryggan efter restaureringen

Byggmöten

Inga byggmöten har hållits. Besiktning gjordes inför den första förfrågan om bidrag av länsstyrelsens och museets handläggare. Handlingarna ansågs så tydliga och uppdraget så konkret så ytterligare styrning ej ansågs nödvändig.

Antikvarisk kontroll

Antikvarisk kontroll har utförts av Lars Rydbom, Bohusläns museum. Museet gjorde slutbesiktning samma dag som arbetena var avklarade

En av bryggans många kramlor som håller ihop stenarna

Uddevalla i september 1999 / mars 2005
Lars Rydbom, antikvarie
Katarina Andersson, antikvarie

Datum
1998-06-18

Handläggare
Lars Rydbom

Lst Dnr
222-2377-98

BM Dnr
174/97

ANMÄLAN OM ANTIKVARISK SLUTBESIKTNING

för byggprojekt med byggnadsvårdsmedel

Objekt: Stenbrygga på fastighet Torgestad 1:5

Kommun:
Lysekil

Ort:
Torgestad

Socken:
Lyse

Fastighetsbeteckning:
Torgestad 1:5

Ägare:
Åke Wistrand
S Källtorpsvägen 48
702 17 Örebro

Adress:

Närvarande vid besiktningen:
Lars Rydbom, Bohusläns museum
Åke Wistrand, ägare
Representant för entreprenören Allfix HB.

Beskrivning, tillstånd före åtgärder:

Bryggan är belägen på en udde utanför bebyggelsen vid Torgestad. Merparten av bodstadshuset kring vattnet är sommarvillor från sekelskiftet och framåt. Miljön finns redovisad i kulturmiljöprogram för Lysekils kommun.

Bryggan står direkt på en berghäll som sticker ut mot vattnet. Bryggan är uppförd med ett yttre skal av bruten sten som är ihopdragen med järnkramlor som ett ytterhölje runt fyllningen. Innanför har man fyllt med stora runda stenar. I bryggans inre del, närmast land, finns ett sten jordtäckte på denna fyllning medan ett dylikt saknas i den yttre delen. Sannolikt har jord och sten av mindre fraktioner spolats bort med tiden varigenom endast de större stenarna blivit kvar. För att förbättra möjligheten att nyttja bryggans yttre del har man i sen tid, efter att grus och jord försvunnit lagt ut plankor i denna del för att göra bryggan möjlig att beträda. Det stora problemet med bryggan, och som föranlett ansökan, är att dess yttre del har rasat ut, sannolikt beroende på att järnkramlorna som hållit de yttre stenarna har rostat sönder.

Utförda åtgärder:

Med hjälp av kran på en ponton har fyllningsstenen lyfts samman i en hög varefter yttersidorna har staplats upp och fästs med järnkramlor. Stenblocken har passats in så långt möjligt och fixerats. Vissa stenblock har dock varit svåra att passa in och möjligen var yttermuren på den ursprungliga bryggan jämnare i "konturen" genom att de yrkesmän som byggde bryggan sannolikt var stenhuggare. Ytterstenarna har även fixerat i botten med hjälp av järndubb. Fyllningsstenen har därefter lagts tillbaka så jämt som möjligt innanför ytterskalet.

Genom det utförda arbetet som överensstämmer med vad som var överenskommet i såväl offert som beslut är bryggan åter möjlig att nyttja och att anse som en säker konstruktion. Ägaren kommer på egen bekostnad att fylla på med sten av mindre fraktion för att skapa en slät yta ovanpå kullerstenen.

Länsmuseet i Göteborgs och bohus län

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax	E-post	Bankgiro	Postgiro
Box 403 451 19 Uddevalla	Museigatan 1	0522-65 65 53 0522-65 65 00 (vx)	0522-656505	laensmuseet@bohusmus.se	238-4071	11 21 04-5